Migratie in cijfers en in rechten

2020 | Katern uit het jaarverslag

MYRIA
Federaal Migratiecentrum

© Dieter Telemans

Nationaliteit

De Belgische nationaliteit wordt verworven door toekenning of door verkrijging. Dat is geregeld in het Wetboek van de Belgische nationaliteit (WBN). De toekenning verloopt automatisch en gebeurt meestal bij minderjarigen. Die worden Belg door afstamming, adoptie of omdat ze in België zijn geboren. De verkrijging verloopt via twee procedures: hoofdzakelijk via verklaring, de procedure via naturalisatie is veeleer zeldzaam. In deze katern analyseert Myria de cijfers en gaat het dieper in op een reeks recente kwesties, met name de interpretatie van "gewichtige feiten eigen aan de persoon" die via de rechtspraak beletten dat iemand Belg wordt. Tot slot volgt een pleidooi voor procedurele aanpassingen omwille van de COVID-19-crisis.

1. Cijfers

Verwerving van de Belgische nationaliteit

40.588 personen zijn Belg geworden in 2019. Dat zijn er 12% meer dan in 2018.

Evolutie van het aantal Belg geworden vreemdelingen volgens het type procedure

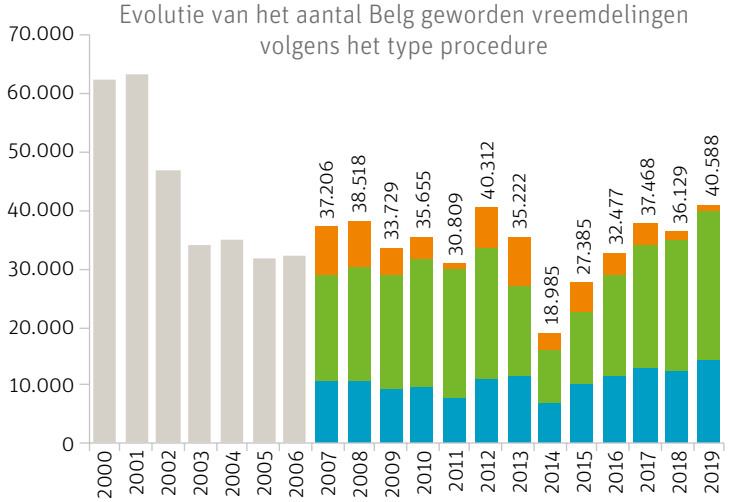

Vóór 2007 was de verdeling van de nationaliteitswijzigingen volgens het type procedure niet beschikbaar.

Toekenningen | Verkrijgingen (zonder naturalisaties) | Naturalisaties

Verwerving van de Belgische nationaliteit

De Belgische nationaliteit kan via twee verschillende mechanismen worden verworven:

- **De toekenning** van de Belgische nationaliteit is het resultaat van een nagenoeg automatische procedure en betreft voornamelijk minderjarigen.
- **De verkrijging** van de Belgische nationaliteit is het resultaat van een vrijwillige handeling van de persoon die de nationaliteit wil verwerven en betreft meerderjarige personen. Sinds de ingrijpende aanpassingen aan het Wetboek van de Belgische nationaliteit (WBN) (wet van 4 december 2012, in werking getreden op 1 januari 2013), kan de Belgische nationaliteit alleen nog worden verkregen via nationaliteitsverklaring en via naturalisatie. De artikelen 13 tot 15 (verkrijging door nationaliteitskeuze) en 16 (verkrijging door huwelijk) zijn ingetrokken. De aanvragen die vóór 1 januari 2013 werden ingediend, worden echter wel nog volgens de oude procedures behandeld. De naturalisatie is een verkrijgingswijze van de Belgische nationaliteit die nog maar zelden voorkomt.

Verdeling van de nationaliteitswijzigingen in 2019

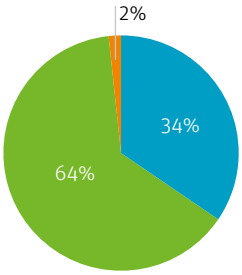

- Ondanks enkele schommelingen is er sinds 2015 sprake van een opwaartse trend. In 2019 werden er bijna 4.500 nationaliteitswijzigingen meer geregistreerd dan in 2018.
- Deze stijging betreft zowel de toekenningen als de verkrijgingen, met uitzondering van de naturalisaties die een stevige daling vertonen (-59% tussen 2018 en 2019). Naturalisaties vertegenwoordigen nu goed 2% van alle nationaliteitswijzigingen, terwijl dat in de jaren 2007-2008 nog ongeveer 20% was.
- Wat de naturalisaties betreft, is een aantal dossiers dat onder de oude wet is ingediend nog niet behandeld. Sinds de hervorming van 2012 wordt deze procedure nog maar uitzonderlijk toegepast, uitsluitend in het geval van "buitengewone verdiensten" (voorbehouden voor enkele categorieën van personen zoals kunstenaars, sportlui, wetenschappers ...). Op de 683 in 2019 toegekende naturalisaties waren er maar 63 op de nieuwe wetgeving gebaseerd.

Aantal toekenningen en verkrijgingen van de Belgische nationaliteit

Toekenning van de nationaliteit	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Toekenning van de nationaliteit omwille van de nationaliteit van de vader of de moeder (art. 8)	672	697	627	571	689	1.083
Toekenning van de nationaliteit omwille van adoptie (art. 9)	143	141	108	72	63	83
Toekenning omwille van geboorte in België, in geval van staatloosheid (art. 10)	34	25	32	26	46	85
Toekenning 3e generatie (art. 11)	306	352	511	576	629	305
Toekenning 2e generatie (art. 11*bis*)	4	7	9	11	20	402
Toekenning omwille van collectieve toekenning (art. 12)	5.547	8.653	9.956	11.401	10.901	12.019
Totaal toekenningen	**6.706**	**9.875**	**11.243**	**12.657**	**12.348**	**13.977**
Verkrijging van de nationaliteit						
Verkrijging door verklaring (art. 12*bis*)	9.007	12.486	17.545	20.886	22.036	25.818
Verkrijging door optie (art. 13-15)	13	6	8	6	8	6
Verkrijging door de vreemde partner van een Belg (art. 16)	116	70	85	68	35	4
Totaal verkrijgingen (zonder naturalisaties)	**9.136**	**12.562**	**17.638**	**20.960**	**22.079**	**25.828**
Naturalisatie (art. 19)	**3.005**	**4.814**	**3.505**	**3.756**	**1.666**	**683**
Andere manieren om te veranderen van nationaliteit (terugkrijgen en speciale gevallen)	**138**	**134**	**91**	**95**	**97**	**100**
Totaal	**18.985**	**27.385**	**32.477**	**37.468**	**36.129**	**40.588**

Methodologische opmerking: de nationaliteitstoekenningen op basis van artikel 8 zijn alleen opgenomen voor kinderen die voordien een andere nationaliteit dan de Belgische hadden. Daarnaast worden de nationaliteitswijzigingen voor personen in het register van de niet-residenten niet in deze statistieken opgenomen, met het oog op de vergelijkbaarheid in de tijd.

bron: Rijksregister

Herkomst van de nieuwe Belgen

Vreemdelingen die de Belgische nationaliteit verwerven komen voornamelijk uit derde landen

- Het voornaamste land van herkomst van de nieuwe Belgen is Marokko (12%), op grote afstand gevolgd door de andere herkomstlanden, en dat ongeacht het type procedure (toekenning, verkrijging, naturalisatie).
- In de top 5 worden de Marokkanen gevolgd door de Roemenen (6%), Polen (4%), Britten (4%) en Italianen (4%). Deze trends zijn sinds een aantal jaren stabiel, met uitzondering van de aanzienlijke toename van het aantal Britse burgers (cf. *infra*).
- Op het totaal beschouwd, vormen de **nieuwe Belgen afkomstig uit de EU-28 de minderheid (31%). Dat aandeel lijkt sinds enkele jaren evenwel te stijgen**.
- Voor de nieuwe Belgen afkomstig uit derde landen zijn (na Marokko) vooral Afghanistan, de DR Congo en Turkije de voornaamste herkomstlanden.

Voornaamste herkomstnationaliteiten van de personen die in 2018 en 2019 de Belgische nationaliteit hebben verworven

	2018	2019	Groei tussen 2018 en 2019	% op het totaal in 2019
Marokkanen	4.856	4.975	+2%	12%
Roemenen	2.219	2.409	+9%	6%
Polen	1.528	1.710	+12%	4%
Britten	1.045	1.630	+56%	4%
Italianen	1.352	1.589	+18%	4%
Afghanen	1.067	1.418	+33%	3%
Congolezen (DRC)	1.191	1.359	+14%	3%
Nederlanders	1.064	1.296	+22%	3%
Turken	985	1.073	+9%	3%
Russen	896	1.059	+18%	3%
Kameroeners	955	1.046	+10%	3%
Syriërs	474	979	+107%	2%
Fransen	869	952	+10%	2%
Guineeërs	855	832	-3%	2%
Bulgaren	554	773	+40%	2%
Andere	*16.219*	*17.488*	*+8%*	*43%*
Totaal	**36.129**	**40.588**	**+12%**	**100%**

Het profiel van de nieuwe Belgen is de afgelopen 20 jaar fel geëvolueerd.

- In 2000 voerden de **Marokkanen** al de ranglijst aan van de voornaamste herkomstnationaliteiten van de nieuwe Belgen. Twintig jaar geleden was hun aandeel evenwel veel groter: 35%, tegenover 12% in 2019.
- Onmiddellijk daarna volgden de **Turken** (28% van de nationaliteitswijzigingen in 2000), terwijl die vandaag amper 3% ervan uitmaken. Verschillende elementen kunnen de evolutie bij deze beide nationaliteiten verklaren.
  - Heel wat Marokkanen en Turken hebben gebruikgemaakt van de soepelere voorwaarden voor toegang tot de Belgische nationaliteit door verklaring, die in het kader van de hervorming van 2000 zijn ingevoerd.
  - Omgekeerd heeft de hervorming van 2012 een ongunstig effect gehad op deze nationaliteiten, met name door de afschaffing van de verwerving van de Belgische nationaliteit door huwelijk. Deze daling gaat ook gepaard met een evenredige vermindering van hun aanwezigheid op het Belgische grondgebied in de afgelopen twee decennia.
- Ook **Congolezen** die Belg worden zijn veel minder talrijk dan vroeger, maar deze neerwaartse trend is niet zo uitgesproken als bij de Marokkanen en de Turken.
- Onder de nieuwe Belgen zijn veel **Roemenen**, **Polen** en in mindere mate ook **Bulgaren**. Voor deze nationaliteiten is de stijging vooral opvallend sinds 2010. Na de toetreding van deze staten tot de EU (in 2004 en 2007) is ook de immigratie uit deze landen geleidelijk aan toegenomen, net als hun aanwezigheid op het Belgische grondgebied.
- Meer recentelijk is het aantal verkrijgingen van de Belgische nationaliteit voor drie andere nationaliteiten opvallend toegenomen, maar om heel andere redenen, en in geringere aantallen. Enerzijds zijn er de **Syriërs** en de **Afghanen**, twee nationaliteiten waarvan de aanwezigheid in België de laatste jaren is toegenomen in het kader van de internationale bescherming. En anderzijds de **Britten**, bij wie de verwerving van de Belgische nationaliteit een gevolg is van het Brexit-proces.

Evolutie in het verkrijgen van de Belgische nationaliteit volgens de oorspronkelijke nationaliteit, ongeacht de procedure

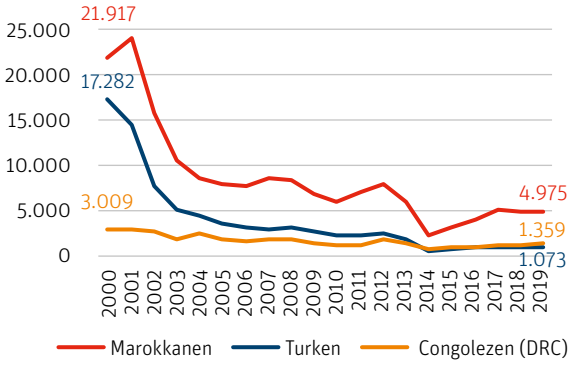

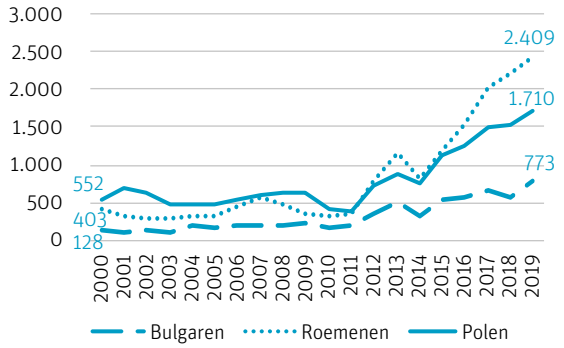

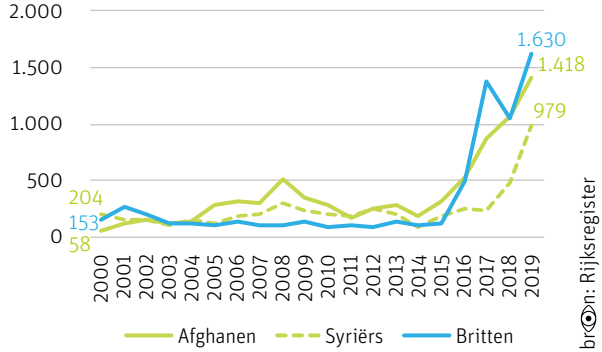

bron: Rijksregister

Waarschijnlijkheid om Belg te worden volgens herkomst

- De afgelopen tien jaar fluctueerde het aantal Belg geworden vreemdelingen zoals hierboven blijkt. Tegelijk is tijdens diezelfde periode de populatie met een vreemde nationaliteit, die dus mogelijk Belg kan worden, gestegen met ongeveer 45%, ongeacht of het om EU-onderdanen, dan wel om onderdanen uit derde landen gaat.

- Uit de vergelijking van het aantal personen dat in een gegeven jaar Belg is geworden met het aantal personen met een vreemde nationaliteit blijkt het volgende:
  - De neiging om Belg te worden is groter bij onderdanen uit derde landen dan bij EU-onderdanen. In 2019 was de waarschijnlijkheid 1,3% voor de EU-onderdanen, tegenover 6% voor de onderdanen uit derde landen;
  - De kloof tussen EU-burgers en onderdanen van derde landen is aan het verkleinen. Deze waarschijnlijkheid is het voorbije decennium immers fel gedaald voor personen afkomstig uit derde landen (van 10% naar 6% in tien jaar tijd), terwijl die voor de EU-burgers relatief stabiel is gebleven en zelfs licht is gestegen (van 0,9% naar 1,3% in tien jaar tijd);
  - Gemiddeld is de waarschijnlijkheid om Belg te worden, alle nationaliteiten samen beschouwd, gedaald van 4 nieuwe Belgen op 100 vreemdelingen in 2008, naar 2,9 op 100 in 2019.

Waarschijnlijkheid om Belg te worden

Het gaat om het aantal nationaliteitswijzigingen in de loop van een jaar bij de vreemde populatie vastgesteld aan het begin van het jaar. Dit resulteert in een aantal nieuwe Belgen per 100 vreemdelingen.

Vreemde populatie op het Belgische grondgebied en waarschijnlijkheid om Belg te worden

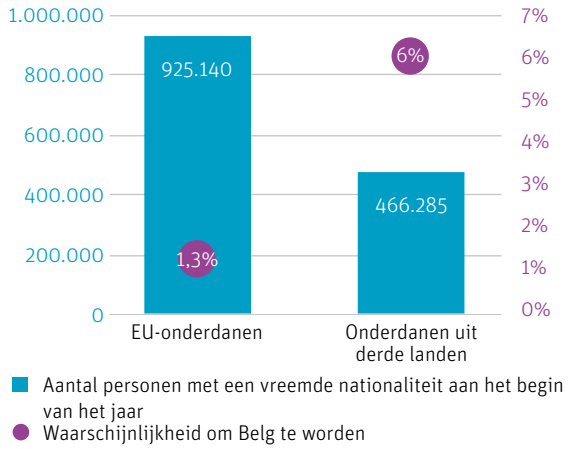

bron: Rijksregister

Gender en Belgische nationaliteit

In 2019 waren er onder de 40.588 nieuwe Belgen ongeveer evenveel vrouwen als mannen. Vóór de hervorming van het Wetboek van de Belgische nationaliteit (WBN) in 2012 ging het bij de nationaliteitswijzigingen vaker om vrouwen (53%).

De combinatie van de strengere voorwaarden voor de toegang tot de Belgische nationaliteit op grond van artikel 12*bis* en het verdwijnen van artikel 16 heeft aanzienlijke gevolgen gehad voor het verkrijgen van de Belgische nationaliteit voor vrouwen (voor meer cijfergegevens, zie Myria, Jaarverslag, *Migratie in cijfers en in rechten 2019*).

Aandeel vrouwen onder de nieuwe Belgen

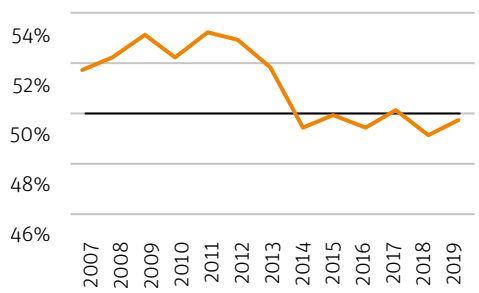

Verdeling per leeftijd en geslacht van de nieuwe Belgen volgens herkomst

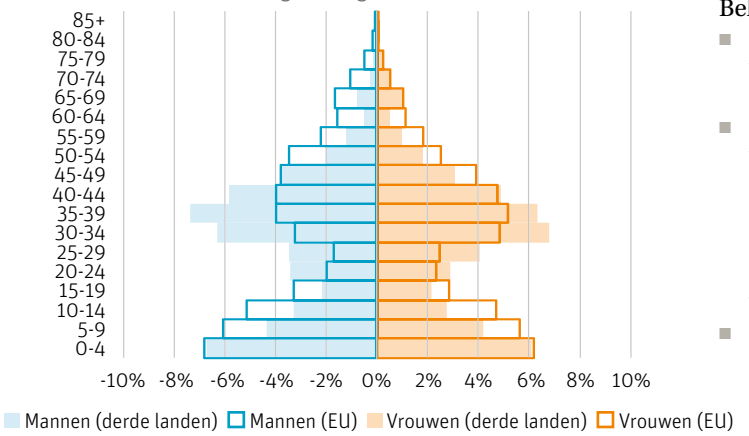

Uit de verdeling per leeftijd en geslacht van de nieuwe Belgen volgens hun herkomst blijkt het volgende:

- De verdeling per geslacht is licht verschillend. 50,3% van de EU-burgers die Belg zijn geworden is vrouw, tegenover 48,5% bij de onderdanen van derde landen.
- Onderdanen van derde landen die Belg worden zijn verhoudingsgewijs meer vertegenwoordigd dan EU-burgers in de leeftijdscategorieën tussen 20 en 44 jaar (51% voor onderdanen van derde landen, ongeacht het geslacht, tegenover 35% voor EU-burgers). Het gaat hier vooral om nationaliteitswijzigingen door verkrijging.
- Omgekeerd zijn de EU-burgers verhoudingsgewijs sterker vertegenwoordigd bij de jongeren onder de 20 jaar. Het gaat hier vooral om toekenningen van de Belgische nationaliteit.

bron: Rijksregister

2. Recente ontwikkelingen

De procedures voor het verlies van de nationaliteit moeten in overeenstemming zijn met de EU-rechtsregels, waaronder het evenredigheidsbeginsel en het hoger belang van het kind

Elke staat bepaalt zelf de voorwaarden voor het verkrijgen en voor het verlies van de nationaliteit van zijn burgers. Dat beginsel geldt ook binnen de EU, waar de nationaliteit van een lidstaat eveneens de verwerving van het burgerschap van de Europese Unie impliceert. Volgens het Hof van Justitie van de EU moeten "de lidstaten bij de uitoefening van hun bevoegdheid inzake nationaliteit het recht van de Unie in acht nemen"[1], en dan met name het Handvest van de grondrechten van de EU. Wanneer een wet in bepaalde omstandigheden voorziet in het verlies van de nationaliteit van rechtswege, is een individueel onderzoek door de autoriteiten en de rechtbanken noodzakelijk. Die moeten nagaan of het verlies van de nationaliteit geen onevenredige gevolgen heeft voor het gezins- en beroepsleven van de persoon en ze moeten rekening houden met het hoger belang van de kinderen.[2] Als het verlies van de nationaliteit de grondrechten van de persoon schendt, moet deze laatste zijn of haar nationaliteit kunnen herkrijgen. Deze herkrijging moet terugwerkende kracht hebben vanaf de datum waarop de persoon de aanvraag voor het paspoort of identiteitsbewijs heeft ingediend.[3]

De lijsten van gewichtige feiten eigen aan de persoon zijn niet exhaustief

De procureur des Konings kan zich verzetten tegen de verkrijging van de Belgische nationaliteit indien er sprake is van "gewichtige feiten eigen aan de persoon". Deze "gewichtige feiten eigen aan de persoon" staan opgesomd in artikel 1, § 2, 4° van het Wetboek van de Belgische nationaliteit[4] (WBN) en in artikel 2 van het koninklijk besluit van 14 januari 2013.[5] Volgens het Hof van Cassatie[6] zijn deze lijsten niet exhaustief. Het parket en de rechter in beroep kunnen de nationaliteit weigeren op grond van feiten die daarin niet zijn vermeld. Dat is bijvoorbeeld het geval als zij oordelen dat het betreden van het grondgebied met valse documenten getuigt van een gebrek aan respect voor de Belgische samenleving.

De gewichtige feiten eigen aan de persoon moeten verband houden met het gedrag van de aanvrager en niet met dat van een andere persoon

Volgens het Hof van Cassatie moeten de gewichtige feiten eigen aan de persoon worden "opgemerkt in het gedrag van de persoon" die Belg wil worden en mogen ze geen verband houden met het gedrag van een andere persoon.[7] In dit geval kon voor de partner van een verantwoordelijke van de Koerdische Arbeiderspartij (PKK) "haar passiviteit, die een zekere betrokkenheid bij de activiteiten van deze laatste impliceert" vóór 2013 niet als een gewichtig feit eigen aan de persoon worden beschouwd.[8]

1 HvJ, arrest-Tjebbes, 12 maart 2019, C-221/17, § 32.
2 Ibid., § 41-48.
3 Ibid., § 42.
4 "Voor de toepassing van dit artikel wordt verstaan onder: (...)
4° gewichtige feiten eigen aan de persoon, met name:
a) het feit zich te bevinden in een van de gevallen bedoeld [in de artikelen 23, 23/1 of 23/2];
b) het feit aanhanger te zijn van een beweging of organisatie die door de Veiligheid van de Staat als gevaarlijk wordt beschouwd;
c) het feit dat de identiteit of hoofdverblijfplaats onmogelijk kan worden gecontroleerd of dat de identiteit niet kan worden gewaarborgd;
d) het feit dat aan de aanvrager, omwille van om het even welke vorm van sociale of fiscale fraude, door de rechter een definitieve straf is opgelegd die in kracht van gewijsde is gegaan."
5 "Vormen een gewichtig feit eigen aan de persoon:
1° elke strafrechtelijke veroordeling tot een effectieve gevangenisstraf die voorkomt in het strafregister, tenzij er eerherstel werd bekomen;
2° elk feit dat kan leiden tot een veroordeling zoals bedoeld in 1° en waarvoor bij het parket een opsporingsonderzoek werd geopend in het jaar voorafgaand aan de verklaring of het verzoek en dat nog hangende is;
3° elk feit dat kan leiden tot een veroordeling zoals bedoeld in 1° en waarvoor een gerechtelijk onderzoek nog hangende is;
4° het feit zich over te leveren aan enige activiteit die de fundamentele belangen van de Staat bedreigt of kan bedreigen zoals omschreven in de artikelen 7 en 8 van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst;
5° het feit, vastgesteld door een in kracht van gewijsde gegane gerechtelijke beslissing, dat de betrokken persoon zijn titel van wettelijk verblijf heeft verkregen door schijnhuwelijk of gedwongen huwelijk of schijnsamenwoonst of gedwongen wettelijke samenwoning." (Koninklijk besluit van 14 januari 2013 tot uitvoering van de wet van 4 december 2012 tot wijziging van het Wetboek van de Belgische nationaliteit teneinde het verkrijgen van de Belgische nationaliteit migratieneutraal te maken).
6 Cass., 24 oktober 2019, C.19.0159.N, http://jure.juridat.just.fgov.be (alleen in het Nederlands).
7 Cass., 31 januari 2019, nr. C.18.0241.F.
8 De wet van 4 december 2012 bedoelt uitdrukkelijk "het feit aanhanger te zijn van een beweging of organisatie die door de Veiligheid van de Staat als gevaarlijk wordt beschouwd" maar heeft de vereiste van het "persoonlijke" karakter van het gewichtige feit niet geschrapt. Volgens Myria blijft het arrest van het Hof van Cassatie dus relevant voor de periode daarna.

Het parket is niet verplicht de adviezen van de Staatsveiligheid te volgen en moet zijn weigering met redenen omkleden

Het Grondwettelijk Hof herinnert eraan dat het parket niet verplicht is om informatie van de Staatsveiligheid te volgen en dat het zijn negatieve advies omtrent gewichtige feiten eigen aan de persoon met redenen moet omkleden.[9] In het geval van een beroep moet de rechter, na de kandidaat-Belg te hebben gehoord, zijn beslissing eveneens met redenen omkleden. Als één van de "gewichtige feiten eigen aan de persoon" die verhinderen om Belg te worden vermeldt de wet "het feit aanhanger te zijn van een beweging of organisatie die door de Veiligheid van de Staat als gevaarlijk wordt beschouwd".[10] In een dossier weigerde het parket de nationaliteit louter op basis van een brief van de Staatsveiligheid. Volgens deze brief is de betrokkene bekend "vanwege zijn vele contacten met extremistische kringen", vertoont hij "tekenen van radicalisering" en maakt hij "het voorwerp uit van een onderzoek door de LTF-ops NAMUR"[11]. De rechter van de familierechtbank van Namen legt het Grondwettelijk Hof derhalve een vraag voor: schendt het WBN door de weigering om de Belgische nationaliteit op basis van deze luttele, onnauwkeurige elementen toe te staan niet het recht op een eerlijk proces en het beginsel van procedurele gelijkheid? Het Hof beantwoordt de vraag niet. Het acht die niet-ontvankelijk omdat het hier niet om de wet gaat maar wel om de manier waarop die in dit specifieke geval wordt toegepast.

Werkzaam zijn bij een Europese antiracistische NGO is geen gewichtig feit eigen aan de persoon

Volgens het hof van beroep van Luik is het feit werkzaam te zijn bij de vereniging ENAR (European Network Against Racism, Europees Netwerk Tegen Racisme) geen gewichtig feit eigen aan de persoon.[12] Net als het vonnis in eerste aanleg stelt dit arrest het parket in het ongelijk. Dat had zich alleen op een advies van de Staatsveiligheid gebaseerd om te stellen dat het ENAR banden had met het Genootschap van de Moslimbroeders. Voor het hof van beroep "laat het loutere feit dat de Staatsveiligheid haar bronnen niet kan onthullen geen omkering van de bewijslast toe en stelt het de appellant (het parket, nvdr) niet vrij om het bewijs te leveren van het bestaan van de gewichtige feiten die hij aanvoert".

Een irregulier verblijf en het slachtoffer geweest te zijn van een schijnhuwelijk vormen geen gewichtig feiten eigen aan de persoon

Volgens het hof van beroep van Brussel is het feit slachtoffer te zijn geweest van een schijnhuwelijk geen gewichtig feit eigen aan de persoon dat verhindert om Belg te worden.[13] In dit dossier oordeelde het parket dat het irreguliere verblijf, het gebruik van verschillende valse namen en geboortedata tijdens een asielprocedure en de betrokkenheid bij een schijnhuwelijk gewichtige feiten eigen aan de persoon waren. Het hof stelde daarentegen dat de persoon het slachtoffer was geweest van het schijnhuwelijk, niet de dader. Bovendien had het slachtoffer de rechtbank zelf gevraagd om het schijnhuwelijk nietig te laten verklaren.

Een laattijdige verklaring om de nationaliteit aan het in het buitenland geboren kind van een Belgische ouder toe te kennen kan uitzonderlijk worden aanvaard, zelfs zonder overmacht

Het in het buitenland geboren kind van een Belgische ouder is alleen Belg als die ouder uiterlijk vijf jaar na de geboorte een verklaring aflegt.[14] In geval van overmacht kan de rechter deze termijn verlengen. Volgens het hof van beroep van Brussel[15] is een verlenging ook mogelijk om rekening te houden met het hoger belang van het kind, zoals artikel 22*bis* van de Grondwet voorschrijft. In dit geval is het in het belang van het kind om niet verstoken te blijven van de Belgische nationaliteit, en dus van het EU-burgerschap, dat zijn broer en zus en alle leden van zijn familie aan moederskant wel hebben. Volgens het hof kan een kind niet verantwoordelijk worden gesteld voor een fout die alleen aan zijn moeder te wijten is. Die bood zich twee weken te laat aan op het consulaat, omdat ze er ten onrechte vanuit ging dat ze het hele jaar na de vijfde verjaardag van haar kind haar verklaring kon afleggen.

9 GwH, nr. 108/2019, 3 juli 2019, B.2.-B.4.
10 Art. 1, §2, 4° van het WBN.
11 De LTF, of "Local Task Forces" zijn opgericht in het kader van het Actieplan Radicalisme, waarbij politie en inlichtingendiensten informatie uitwisselen over "radicaliserende individuen en groepen", (https://www.vsse.be/nl/wat-we-doen/dreigingen/terrorisme/de-aanpak-van-de-vsse, geraadpleegd op 6 maart 2020).
12 Hof van beroep van Luik (10e k. burgerlijk), 8 januari 2018, rol nr. 2017/FU/22, onuitgegeven.
13 Hof van beroep van Brussel (42e k.), 18 september 2018, rol nr. 2018/FQ/5.
14 Artikel 8 § 1, 2°, b) van het WBN.
15 Hof van beroep van Brussel (43e k.), 24 oktober 2019, rol nr. 2019/FQ/3.

De familierechtbank kan de ambtenaar van de burgerlijke stand verplichten een nationaliteitsverklaring aan het parket te bezorgen

De ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente kan alleen beslissen dat een nationaliteitsverklaring niet ontvankelijk is als het dossier onvolledig is. Volgens de familierechtbank van Brussel[16] moet de ambtenaar van de burgerlijke stand zich beperken tot het controleren of alle documenten voorhanden zijn. Hij kan evenwel niet beslissen of de inhoud ervan in overeenstemming is met de wet. Deze bevoegdheid om na te gaan of aan de voorwaarden voor het verkrijgen van de nationaliteit is voldaan berust volledig bij het parket (en in beroep bij de rechtbank). Als de ambtenaar van de burgerlijke stand weigert een volledig dossier over te maken aan het parket, omdat hij bijvoorbeeld meent dat het verblijf als ambtenaar van de Europese Commissie niet meetelt voor de Belgische nationaliteit, kan de familierechtbank hem verplichten dat wel te doen.

Een erkend vluchteling voldoet aan de voorwaarde van onbeperkt verblijf vijf jaar na de indiening van het verzoek om internationale bescherming, ook al is hij niet in het bezit van een verblijfstitel

Volgens de familierechtbank van Luik[17] wordt aan een erkend vluchteling bij wet vijf jaar na de indiening van zijn verzoek om internationale bescherming een onbeperkt verblijf verleend, tenzij zijn status intussen is ingetrokken of opgeheven.[18] Aan de voorwaarde van een onbeperkt verblijf is dus voldaan als deze periode van vijf jaar op het ogenblik van de nationaliteitsverklaring verstreken is, ook al beschikt de persoon niet over de bij zijn recht horende verblijfstitel. Dat is bijvoorbeeld het geval als de persoon deze verblijfsvergunning nog niet heeft ontvangen "na een onterechte weigering van een niet-geïnformeerde gemeenteambtenaar om hem die af te geven".

Een Europese vergelijkende studie over de toegang tot de nationaliteit

Het Europees Migratienetwerk (EMN) heeft een vergelijkend onderzoek gedaan naar de toegang tot de nationaliteit onder de titel *Pathways to citizenship for third country nationals in the EU*. Het Europese syntheseverslag en de nationale verslagen van 23 lidstaten, Noorwegen en het Verenigd Koninkrijk worden in 2020 gepubliceerd op www.emnbelgium.be.

COVID-19-crisis en de toegang tot de nationaliteit: aanpassingen dringen zich op

Myria heeft verschillende meldingen ontvangen van personen die er tijdens de COVID-19-crisis niet in slaagden de Belgische nationaliteit aan te vragen. Vanaf 18 maart 2020 waren de mogelijkheden om een nationaliteitsverklaring in te dienen heel beperkt, zo niet onbestaande. Volgens een mededeling die de FOD Justitie[19] op 16 april 2020 aan de gemeenten heeft gericht, waren de essentiele taken die de ambtenaren van burgerlijke stand (ABS) onverminderd dienden uit te voeren tijdens de *lockdown* beperkt tot de aktes van geboorte, erkenning en overlijden en tot "bepaalde situaties die samenhangen met specifieke termijnen voor de burger of de ABS en die verstrijken in de periode" van *lockdown*. Nieuwe aanvragen van een meerderjarige persoon om de Belgische nationaliteit te verkrijgen werden als "niet-essentiële" taken beschouwd die "bij voorkeur moesten worden uitgesteld" tot na de *lockdown*, "behalve indien de kandidaat-Belg een ernstig en bewezen motief zou inroepen dat de hoogdringende behandeling van het dossier kon rechtvaardigen". In de praktijk verschilde de situatie sterk van gemeente tot gemeente. De

16 Familierechtbank van Brussel, 17 april 2018, rol nr. 19/5621/A, www.agii.be/rechtbank-van-eerste-aanleg-brussel-17-04-2018.

17 Familierechtbank van Luik (10e k.), 21 juni 2019, rol nr. 19/344/B, Newsletter ADDE, juli 2019; RDE nr. 301, juli-oktober 2019, p. 433.

18 Art. 49 §1, alinea 3 van de vreemdelingenwet.

19 FOD Justitie, *Coronavirus – COVID-19: implicaties voor de burgerlijke stand*, mededeling aan de gemeenten, 16 april 2020 (de FOD Justitie was zo vriendelijk dat document over te maken aan Myria).

toegang tot de nationaliteit werd niet beschouwd als een prioriteit. In sommige gemeenten was alleen de indiening van dossiers inzake nationaliteit die als dringend werden beschouwd mogelijk, dat wil zeggen die waarin na een bepaalde periode geen nationaliteit meer kon worden verkregen (bijvoorbeeld een verklaring voor een in het buitenland geboren kind van een Belgische ouder dat bijna 5 jaar is[20]). Andere gemeenten hebben eenvoudigweg besloten de behandeling van alle nationaliteitsaanvragen op te schorten. Sommige personen waren minstens twee maanden lang materieel niet in staat om hun verklaring in te dienen. Ook de datum van hervatting van de indiening van deze aanvragen verschilt per gemeente.[21] In het kader van de uitzonderlijke maatregelen die de regering genomen heeft, is voorzien in een aangepaste termijn en procedure voor gerechtelijke procedures (opschorting van bepaalde termijnen, schriftelijke procedure[22]), met inbegrip van beroepsmogelijkheden inzake nationaliteit. Voor de administratieve fase van de nationaliteitsaanvraag zijn evenwel geen maatregelen genomen om de procedure aan te passen of de termijnen op te schorten. De wettelijke termijnen voor het indienen van aanvragen zijn niet opgeschort en blijven zonder uitzondering van toepassing op alle aanvragers. Zoals Myria uit zijn meldingen kon opmaken, zijn evenwel niet alle aanvragers gelijk behandeld, aangezien zij afhankelijk waren van praktijken die sterk verschilden van de ene gemeente tot de andere. Een aanvraag die na de uiterste datum wordt ingediend, zal dus kunnen worden afgewezen, tenzij overmacht wordt aangetoond wat niet eenvoudig is. Niet alle gemeenten hebben immers duidelijk gecommuniceerd op hun website of hebben alle vragen kunnen beantwoorden. Bovendien zal het parket, en in beroep ook de rechtbank, deze absolute onmogelijkheid om de aanvraag in te dienen (overmacht) geval per geval beoordelen, wat opnieuw ruimte laat voor een verschillende behandeling. Om alle kandidaat-Belgen een gelijke behandeling te garanderen, beveelt Myria aan om een bepaling aan te nemen die alle termijnen voor het indienen van aanvragen opschort tussen 18 maart 2020 (begin van de coronamaatregelen) en het moment waarop de dienstverlening bij de administraties effectief opnieuw normaal verloopt. Volgens het nationaliteitswetboek is aan de voorwaarde inzake economische participatie voldaan als kan worden aangetoond dat de aanvrager in de vijf jaar voorafgaand aan de aanvraag 468 dagen heeft gewerkt.[23] Het uitstellen van de datum van indiening van de aanvraag kan de toegang tot de Belgische nationaliteit verhinderen voor personen die meer dan 468 dagen voltijds hebben gewerkt, maar die hun baan meer dan drie jaar voor de indiening van hun aanvraag hebben verloren. Voor Myria moet de situatie op 18 maart 2020 in aanmerking worden genomen voor alle aanvragen die binnen een redelijke termijn (bijvoorbeeld twee maanden) na de volledige hervatting van de administratieve diensten worden ingediend.

20 Art. 8, §1, 2°, b) van het WBN.

21 Een gemeente in West-Vlaanderen meldde een hervatting in de week van 15 mei 2020, terwijl een Brusselse gemeente op 29 mei liet weten dat het indienen van aanvragen "opgeschort" was en de betrokkenen vroeg haar website te raadplegen om de datum voor de hervatting te kennen.

22 Koninklijk besluit nr. 2 van 9 april 2020 inzake maatregelen met betrekking tot de zittingsdag voor de pleidooien van burgerlijke aard en tot de schriftelijke procedure.

23 Art. 12*bis*, §1, 1° e) van het WBN. Zie Myria, Jaarverslag, *Migratie in cijfers en in rechten 2017*, p. 176.

Nota's

© Dieter Telemans

Myria
Koningsstraat 138 • 1000 Brussel
T +32 (0)2 212 30 00
myria@myria.be

Myria, het Federaal Migratiecentrum, is een onafhankelijke openbare instelling. Het analyseert migratie, verdedigt de rechten van vreemdelingen en strijdt tegen mensenhandel en mensensmokkel. Myria komt op voor een overheidsbeleid dat steunt op feitenkennis en respect voor de mensenrechten.

Het verslag *Migratie in cijfers en in rechten* informeert elk jaar over de actualiteit van de migratiestromen en het eerbiedigen van de grondrechten van vreemdelingen.

www.myria.be
@MyriaBe
www.facebook.com/MyriaBe
www.linkedin.com/company/myria-federal-migration-centre

MYRIA
Federaal Migratiecentrum

V.U.: Koen Dewulf, Directeur van Myria - Koningsstraat 138 - B-1000 Brussel - www.myria.be - myria@myria.be - Mei 2020